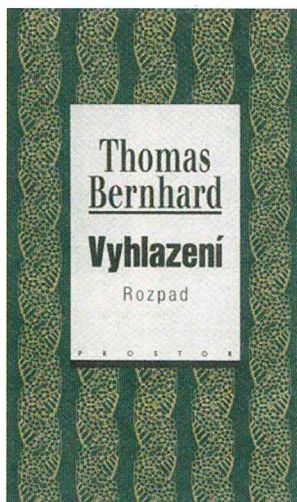

VYHLAZENÍ

THOMAS BERNHARD
PŘELOŽIL TOMÁŠ GIMTER

Snad nejosobnější autorova kniha z posledních let jeho tvorby, jako kdyby byla Bernhardovým testamentem, rozchodem s rakouskou společností, která se odmítala vyrovnat se svou nacistickou minulostí, jeho „posmrtnou emigrací“, zákazem vydávat a hrát v Rakousku jeho díla. Autobiografičnost bychom v ní mohli nalézat podobně jako ve všech jeho knihách: není v okolnostech Bernhardova životního osudu, rodina i místo jsou zde fiktivní. Vyprávění o Josefu Murauovi je však přesto velmi osobní v tom, s jakým mravním zápletem a vášní se sám autor vyrovnává s potlačovanými traumaty rakouské společnosti. Osobní je kniha i v nezaměnitelném útočném sarkastickém stylu, téměř litanickém, kdy vypravěč stále krouží okolo základního tématu, v nadsázce se k němu vrací novými a novými detaily, v jiné souvislosti je pak znovu a znovu opakuje v jakési horečnaté zpovědi. Jde o vzrušenou obžalobu velkostatkářské rodiny. Thomasi Bernhardovi (sám jako nemanželské dítě patřil spíše mezi sociální vydědělce) zosobňuje všechny odpudivé vlastnosti horních vrstev rakouské společnosti. Na Wolfsegg, rodinném zámku, se

už dlouho neodehrával duchovní život, ceněn byl pouze majetek, privilegováni byli myslivci s rukama krvavými od lovené zvěře, zatímco zahradníci se vztahem k živé přírodě byli v opovržení. S nimi jedinými a s přehlíženými lidmi z podzámčí si vypravěč rozuměl, myslivci mu byli odporní (zjevná je paralela myslivců a nacistických hrdlořezů). Velká knihovna po předcích byla zamčena, a tak zámek a rodina s matkou a nesnesitelnými sestrami mu byly vězením. Unikl odtud do Říma a vyprávěním je „vyhlazoval“. První část knihy je rozmluvou, vlastně monologem, jímž se obrací ke svému žákovi Gambettimu, druhá je pokračováním „vyhlazování“ Wolfsegg. Rodiče a bratr zahynuli při autohavárii a zevrubný popis jejich pohřbu je pak nejen koncem příběhu, ale symbolickým obrazem rakouských dějin. Nacis-

tičtí pohlaví i představitelé církevního kléru navštěvovali na zámku rodiče nejen po anexi, ale i po osvobození. Když byli na zámku američtí důstojníci, ve vedlejší stavení zároveň hodovali poražení nacisté, také hosté Murayových rodičů. Pohřeb připomněl tíživé vzpomínky, za rakvi biskupové, za nimi bývali účastníci války s nacistickými vyznamenanými, nad rakví pak mluvili dva bývalí gaulajtrí a představitelé myslivců. Co s tímto světem? Bernhard odpovídá názvem knihy.

PÁLENKA

PRÓZY Z BANÁTU
MATĚJ HOŘAVA

Nevelká kniha, mozaika třiačtyřiceti drobných próz vytváří podobu nevšedního básníka. Mladý učitel najde své místo v rumunském Banátu, kde v devatenáctém století čeští rolníci osidlovali pustou hranici rakouské říše a v Gerniku (německy Waitzenriedu) dodnes žijí svůj poněkud archaický život. Tématem próz Matěje Hořavy však zdaleka není národopisné líčení života osadníků ve vzdálených krajích, s nezbytnou slabou pálenkou ze švestek kulovatek, z moruší, z hroznů. Prózy vypovídají o vnitřním světě neklidného básníka, o jeho stálých únicích až po nalezení místa v osamoceném pobytu uprostřed přírodního živlu s bukovo-habrovými lesy, s Dunajem, který voní, jeho stíny jsou zelené a působí středomořsky, až řecky. Táž banátská krajina je opojná, ale ve sněhu a v mrazech krutá. Zpátky proti proudu přivolávají vody Dunaje palčivé vzpomínky. V obrazech přírody se prolínají místa a dávná setkání z dětství v severních Čechách, pak v Brně,

v Bavorsku. Voda autora přitahuje, bouřící Atlantik v Bretani, ostrov Sein, autora přepadne horečka, jakou zná z Balkánu a rázem ho téměř v bezvědomí přenesla na blahý východ do jeho domu mezi kdouloně, moruše, ořešáky a hrušně na přízračnou cestu za léky do Oraše. Matěj Hořava má citlivý pozorovací smysl, příroda v jeho prózách žije, vzduch se v ní chvěje. Má i schopnost v několika detailech postihnout člověka jako součást přírody, divoké, krásné. Příběhy jsou jímavé, až mrazí.

ČERNÁ ZEM

HOLOKAUST – HISTORIE A VAROVÁNÍ
TIMOTHY SNYDER
PŘELOŽIL MARTIN POKORNÝ

Pokud bychom si mysleli, že stačí, když se nám vybaví slova Osvětim, Treblinka, a víme o holocaustu dost, pak nám Snyder naše vědomí velmi zproblematizuje. Těto nelidské hrůze předchází snad ještě temnější kapitola historie vraždění Židů. Snyder dokládá, že největší zločiny kořeni jednak ve zrušené hitlerovské antisemitské ideologii a pak zejména tam, kde přestal fungovat mechanismus státní moci. Paradoxně byli proto Židé bezpečnější v Německu než v místech, kam vstoupila válka. V bezvládní, jež ji provází, v měsících, kdy německá vojska přepadla východní oblasti, Polsko, Pobaltí, Bílou Rus, Ukrajinu docházelo k vyhlazování Židů dlouho předtím, než byli označeni hvězdami a v táborech oceňováni čísly jako dobytek. Poprav bez výběru se účastnili nejenom vojáci ve zbraní, ale i zoufalí spoluobčané ze strachu, někdy z nenávisti, jindy z touhy po kořisti. Střeleni byli jednotlivci i celé vesnice, na svědomí je nemají jenom stovky vykonavatelů programu vyhlazování v táborech, ale desetitisíce vojáků i civilistů. Tyto oběti měly ještě své prostředí, svou tvář. Vrazi, mezi nimiž byly i ženy, jež je na okupovaných územích provázely, s tímto zážitkem a vinou žili ještě dlouhá desetiletí po válce. Vyrovnání, nevyrovnání.

